

Justitiedepartementet
Grundlagsenheten

Stockholm
2025-03-10

Vår referens
Tobias Adielsson

Dnr
Ju2024/02386

Remissyttrande av betänkandet Personuppgifter och mediegrundlagarna (SOU 2024:75)

Företagarna har beretts möjlighet att lämna synpunkter på det rubricerade betänkandet och önskar framhålla följande.

Sammanfattning

Utredningen har haft i uppdrag att se över grundlagsskyddet för söktjänster som offentliggör personuppgifter om lagöverträdelser och andra privata uppgifter. Syftet är att stärka den personliga integriteten och minska möjligheten för kriminella att använda söktjänster för att välja ut och kartlägga brottsoffer vid bedrägerier och tillgreppsbrott. Utredningen föreslår att grundlagsskyddet för dessa tjänster begränsas, eftersom de inte faller inom mediegrundlagarnas kärnområde och kan leda till integritetsintrång.

Förslaget innebär att införa ett generellt undantag i Tryckfrihetsförordningen (TF) och Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) för söktjänster som offentliggör personuppgifter, vilket skulle möjliggöra tillämpning av dataskyddslagstiftningen. Tre alternativ för undantag har analyserats.

Alternativ 1 innebär att otillbörlighetsbedömningen görs på samma sätt som redan sker vad gäller de känsliga personuppgifterna. Avgörande för grundlagsundantagets tillämpningsområde är således om det med hänsyn till verksamheten och de former under vilka uppgiftssamlingen hålls tillgänglig finns särskilda risker för otillbörliga intrång i enskildas personliga integritet.

I alternativ 2 provas risken för otillbörligt integritetsintrång i förhållande till offentliggörandet av personuppgifter i stället för till verksamheten. Det införs därtill nya kriterier för otillbörlighetsbedömningen. Vid prövningen av risken för otillbörligt intrång i enskildas personliga integritet ska särskilt beaktas personuppgifternas karaktär, omfattningen av offentliggörandet och syftet med offentliggörandet.

Alternativ 3 är utformat på ett annat sätt, med undantaget tillämpligt vid all personuppgiftsbehandling som inte sker för journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande.

I betänkandet förordas alternativ 2.

Bakgrund

Företagarna har under flera år lyft fram problemet med de ökande bedrägerierna och möjligheten för kriminella att kartlägga företagare. Polisen och bankerna har pekat på att personuppgifter som finns tillgängliga online ofta används för att kartlägga företagare i syfte att begå brott mot dem. Det skapas listor för att systematiskt och i stor skala utsätta företagare för brott – en utveckling som inte kommer att avta av sig själv. Därför ser vi det som positivt att politiken nu ges större möjligheter att begränsa denna risk.

I vår medlemsundersökning från 2023 anser 57 procent att denna typ av offentlig information i ganska eller mycket hög utsträckning ökar deras utsatthet som företagare. Endast 21 procent anser att den påverkar dem i ganska eller mycket låg utsträckning. På den direkta frågan om huruvida denna typ av offentlig information bör begränsas för allmänheten, svarar hela 88 procent att de delvis eller helt håller med.

Vi har följt upp undersökningen i början av 2025, vilket visar att siffrorna ungefär är desamma. Nu är det 52 procent som säger att i ganska eller mycket hög utsträckning ökar deras utsatthet, medan 23 procent säger det motsatta. De som vill begränsa denna typ av information har gått ner till 85 procent men med lite högre svar bland de som svarade ”Håller helt med”. Det är därför av yttersta vikt att åtgärder vidtas för att stävja denna oroande utveckling.

Att ett nytt förhållningssätt till publicering av personuppgifter föreslås är en nödvändig utveckling – det har gått över 20 år sedan detta senast reglerades. Redan då varnade riksdagens konstitutionsutskott för riskerna med att skapa ett digitalt personregister, en farhåga som nu har besannats¹. Sverige är unikt i den omfattning av personuppgifter som är möjliga att få utlämnade och distribuera vidare utan kontroll. Att införa begränsningar skulle inte vara något extraordinärt, utan snarare göra Sverige mer likt andra länder. Dessutom skulle den allt mer globala organiserade kriminaliteten inte lika enkelt kunna skräddarsy bedrägliga upplägg mot det svenska näringslivet på det sätt som blivit allt vanligare genom AI-hjälpmedel, där vårt svenska språk inte längre utgör en skyddande barriär.

Företagarnas prioritering har varit att begränsa spridningen av personuppgifter, men frågan om bakgrundskontroller är en naturlig del av utredningen. Vi ser ett stort värde i att företag ska kunna genomföra bakgrundskontroller, exempelvis vid anställningar, och att kommuner vid upphandlingar ska kunna granska potentiella leverantörer. Vi förespråkar en mer balanserad lösning, där tillgången till information styrs av tydliga behov, exempelvis genom autentisering och verifiering av användare, samt genom begränsningar av automatiserade massökningar.

Företagarna anser att det är av största vikt att regeringen snarast tillsätter en statlig utredning för att se över behovet av ytterligare reglering av bakgrundskontroller. Integritetsskyddsmyndigheten har redan framfört en sådan hemställan, och det bör skyndsamt genomföras för att säkerställa att vi även kan förebygga systemhotande kriminalitet.

¹ Dir. 2023:145, *Ett förstärkt skydd för personuppgifter på tryck- och yttrandefrihetsområdet*

Ställningstaganden

I utredningen föreslås, som beskrivits ovan, tre alternativa utformningar av grundlagsundantaget för stärkt skydd för personuppgifter.

Företagarna tillstyrker alternativ 2 som det mest lämpliga. Alternativ 1 och 3 riskerar i högre utsträckning medföra svåra gränsdragningar. Alternativ 2 representerar den mest ändamålsenliga avvägningen mellan legitima användningar av personuppgifter och intresset av begränsad spridning. Kombinationen av en bedömning av personuppgifternas karaktär, omfattningen av offentliggörandet och syftet med offentliggörandet utgör i vårt tycke en grund för en balanserad avvägning, som kan möjliggöra att komma åt de mest problematiska offentliggörandena, samtidigt som exempelvis bakgrundskontroller där de inhämtade uppgifterna inte offentliggörs bör vara fortsatt möjliga att genomföra.

Tobias Adielsson
Näringspolitisk expert
Företagarna

Pernilla Norlin
Samhällspolitisk chef
Företagarna